

บทที่ 5

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในประเทศไทยสภาพปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพียงแต่รูปแบบของสภาพปัญหามีความแตกต่างกัน ในอดีตสภาพปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับช้างแบ่งออกเป็น 4 กรณี ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบจับช้างป่ามาขาย ปัญหาการเคลื่อนย้ายช้างอย่างอิสระ ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการควบคุมโรคระบาด ปัญหาการทารุณช้างในธุรกิจการท่องเที่ยวและความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของช้างเลี้ยง ทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต ทำให้บาดเจ็บ และทำให้เสียหายแก่พื้นที่ทำกิน เป็นต้น

ทศวรรษที่ผ่านมา ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าในประเทศไทยเริ่มส่อเค้าความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จนก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอันเนื่องมาจากคนเข้าไปในพื้นที่ป่าและทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของช้างป่า โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ที่เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า คือ บริเวณชุมชนหรือพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ใกล้กับพื้นที่คุ้มครอง เช่น อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติกุยบุรี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

สาเหตุของการเกิดข้อขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าที่ช้างออกมาทำลายพืชเกษตร เกิดจากหลายสาเหตุดังนี้ คือ 1) รสชาติของพืชผลทางเกษตร (Palatable and Nutritive of Crops) เมื่อช้างได้ลิ้มลองรสชาติของพืชเกษตรจึงเกิดแรงจูงใจในการออกมากินพืชเกษตรอีก 2) การเข้ามาใช้แหล่งน้ำในฤดูแล้งของช้างป่า (Competition for Water) ในฤดูแล้งน้ำขาดแคลนช้างป่าจึงมักเข้ามาใช้ประโยชน์ในแหล่งน้ำ ที่เป็นพื้นที่เกษตร 3) การลดขนาดของถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (Reduction of Natural Habitat) เนื่องจากการใช้พื้นที่ป่าเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เป็นที่อยู่อาศัยตั้งบ้านเรือน พื้นที่อาณาเขตของช้างป่าตามธรรมชาติจึงลดลงเรื่อยๆ และ 4) ป่าแหล่งที่อยู่อาศัยของช้างป่ามีสภาพเสื่อมโทรม (Degradation of Habitat) เนื่องจากเกิดไฟป่า การแผ้วถางป่า การทำไม้ จนทำให้ถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของช้างป่าเสื่อมโทรมลงทำให้ช้างขาดแคลนพืชอาหาร เป็นต้น

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าเกิดขึ้นหลากหลายพื้นที่คุ้มครอง ได้แก่ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

กฤษฏี รวมถึงเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ซึ่งรูปแบบความขัดแย้งที่พบมากที่สุด คือ การบุกรุกทำลายพืชไร่ของช้างป่า ปัจจุบันประชากรช้างที่เพิ่มขึ้น ในเขตรักษาพันธุ์ป่าเขาอ่างฤๅไน เป็น 1 ใน 7 พื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีประชากรช้างป่ามากกว่า 300-400 ตัว และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7 จากการรายงานผลสำรวจประชากรช้างป่าในประเทศไทย ในวันที่ 13 มีนาคม 2560 ที่ผ่านมามีทำให้ปัจจุบันปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนและช้างป่าทวีความรุนแรง ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ในจังหวัดจันทบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อ่างเก็บน้ำแม่วาง รูปแบบความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าที่พบมากที่สุด คือ การกินและทำลายพืชผลทางการเกษตร เกษตรกรจำนวนมากก็สูญเสียรายได้อันเนื่องมาจากพืชผลทางการเกษตรถูกทำลายคิดเป็นมูลค่ามหาศาล นอกจากนี้ ความสูญเสียทางด้านทรัพย์สินแล้ว ยังรวมถึงการสูญเสียทางด้านชีวิตและร่างกาย ซึ่งผู้ประสบภัยพิบัติ (ช้างป่า) มีสิทธิขอเงินช่วยเหลือเยียวยาความเสียหาย ตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556

ขั้นตอนการดำเนินการในการขอรับการช่วยเหลือดังนี้ คือ ขั้นตอนที่ 1 แจ้งเรื่องขอรับการช่วยเหลือ กรณีประสบภัยพิบัติ (ช้างป่า) ที่องค์การบริหารส่วนตำบลตามบ้านที่อยู่ของผู้ประสบภัยพิบัติ (ช้างป่า) พร้อมเอกสารประกอบดังนี้ คือ 1) สำเนาบัตรประชาชน 2) สำเนาทะเบียนบ้าน 3) ภาพถ่ายพื้นที่เสียหาย และ 4) สำเนาใบรับรองการขึ้นทะเบียนเกษตรกร (หมายเหตุหากผู้ประสบภัยพิบัติ ไม่ได้มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะยื่นขอรับการช่วยเหลือดังกล่าว) เอกสารดังกล่าวต้องรับรองความถูกต้องทุกฉบับ ขั้นตอนที่ 2 องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นๆ จะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงและสำรวจความเสียหายของผู้ประสบภัย กรณีเกิดเหตุช้างป่าบุกทำร้ายราษฎร ขั้นตอนที่ 3 คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงทำบันทึกข้อความถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นๆ เพื่อรายงานผลการสอบข้อเท็จจริงเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย และสรุปผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง ขั้นตอนที่ 4 ผู้ประสบภัยพิบัติ (ช้างป่า) ได้สิทธิ์รับเงินช่วยเหลือตามประเภทความเสียหายที่ผู้ประสบภัยได้รับ

การกำหนดอัตราค่าการเยียวยาความเสียหายแตกต่างกัน ตามลักษณะประเภทของความเสียหายที่ผู้ประสบภัยได้รับ ในกรณีความเสียหายแก่ชีวิต ตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 ข้อ 5.1.13 กำหนด ค่าจัดการศพผู้เสียชีวิต รายละไม่เกิน 25,000 บาท และในกรณีผู้ประสบภัยที่เสียชีวิตเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือเป็นผู้หารายได้เลี้ยงดูครอบครัว ให้พิจารณาช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ครอบครัวอีกไม่เกิน 25,000 บาท ส่วนในกรณีได้รับบาดเจ็บ ตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 ข้อ 5.1.12 กำหนด ค่าช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ดังนี้ คือ (1) กรณีบาดเจ็บสาหัสที่ต้องรักษาในสถานพยาบาลตั้งแต่ 3 วันขึ้นไป ให้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นเป็นเงินจำนวนรายละ 3,000 บาท (2) กรณีบาดเจ็บจนถึงขั้นพิการไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติได้ ให้ช่วยเหลือเบื้องต้นเป็นเงินจำนวนรายละ 10,000 บาท (3) กรณีภัยพิบัติที่เป็นสาธารณภัยขนาดใหญ่หรือรุนแรงเป็นที่สะท้อนขวัญของประชาชนทั่วไป ให้จ่ายเงินและหรือสิ่งของปลอบขวัญผู้ที่ได้รับบาดเจ็บที่รักษาตัวในสถานพยาบาล รายละไม่เกิน 2,000 บาท และในกรณีความเสียหายในพื้นที่ทำกิน ตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 ข้อ 5.4 ด้านการเกษตร กำหนดให้ดำเนินการช่วยเหลือเป็นตัวเงินในลำดับแรกแก่ผู้ประสบภัยพิบัติที่ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานที่กำกับดูแลแต่ละด้านของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก่อนเกิดภัยพิบัติแล้วเท่านั้นโดยเบิกจ่ายได้ ต้องเป็นหลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติปลีกย่อยเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 ตามข้อ 5.1.1 กรณีพื้นที่การเพาะปลูกมีพืชตายหรือเสียหายโดยสิ้นเชิง ให้ช่วยเหลือตามจำนวนพื้นที่เพาะปลูกที่เสียหายจริง ไม่เกินรายละ 30 ไร่ ในอัตรา ดังนี้ 1) ข้าว ไร่ละ 1,113 บาท, 2) พืชไร่ ไร่ละ 1,148 บาท, 3) พืชสวนหรืออื่นๆ ไร่ละ 1,690 บาท

จากการสำรวจความพึงพอใจของผู้ประสบภัยพิบัติ (ช้างป่า) เห็นสมควรให้แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายจากการกระของของช้างป่ากรณีศึกษาอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชดเชยความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ ประกอบด้วย กฎหมายเกี่ยวกับความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ในต่างประเทศ ทั้งในระบบกฎหมายซีวิล ลอว์ (Civil Law) และระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ (Common Law) กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ในประเทศไทย ตลอดจนถึงประกาศการกำกับพลังงาน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขเกี่ยวกับการกำหนดและจ่ายค่าทดแทน พ.ศ. 2552 ข้อ 9 และเสนอเป็นแนวทางการแก้ไขกฎหมาย ดังนี้ คือ

แนวทางการแก้ไขกฎหมายในการชดเชยเยียวยาความเสียหายของผู้ประสบภัย (ช้างป่า): กรณีเสียชีวิต ควรเพิ่ม ในส่วนของกรณีที่ผู้ประสบภัยพิบัติมิได้เสียชีวิตในทันที มีสิทธิ์ในการเรียกค่ารักษาพยาบาลก่อนเสียชีวิต ค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์นำมาหาได้ก่อนเสียชีวิต รวมถึงค่าชดใช้การขาดแรงงานในครัวเรือน หรือ อุตสาหกรรม ในข้อ 5.1.13 ตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556

แนวทางการแก้ไขกฎหมายในการชดเชยเยียวยาความเสียหายของผู้ประสบภัย (ช้างป่า): กรณีได้รับบาดเจ็บควรเพิ่มค่าช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ให้ครอบคลุมถึงค่าขาดประโยชน์จากการนำมาหาได้ระหว่าง

เจ็บป่วย และส่วนในกรณีบาดเจ็บถึงขั้นพิการควรเพิ่ม ค่าเสียความสามารถประกอบการงานในอนาคต และค่าเสียหายอย่างอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน ใน ข้อ 5.1.12 ตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556

แนวทางการแก้ไขกฎหมายในการชดเชยเยียวยาความเสียหายของผู้ประสบภัย (ช้างป่า): กรณีในพื้นที่ทำกิน ควรยกเลิกหลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติปลีกย่อยเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตร ผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 ข้อ 5.1.1 และให้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ตามประกาศคณะกรรมการการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข เกี่ยวกับการกำหนดและจ่ายค่าทดแทน พ.ศ. 2552 ข้อ 9 (บัญชีกลางราคาต้นไม้และพืช) เพื่อใช้ประกอบกับตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 ข้อ 5.4.1.1 แทน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี